

සද්ධර්ම රත්නාවලිය

සිංහල ගද්‍ය සාහිත්‍යයේ ස්වර්ණමය යුගය වශයෙන් සැලකෙන, දඹදෙණි යුගයේ ලියැවුණු, විශිෂ්ටතම කෘතිය සද්ධර්මරත්නාවලියයි. සද්ධර්මය නැමති මිණිකැට අමුණක ලද මාලය යන අදහස ගැබ්වුණු සද්ධර්ම රත්නාවලිය දඹදෙණි යුගයේ විසූ ධර්මසේන නම් යතිවරයෙකු විසින් රචනා කළ බව එහි ග්‍රන්ථ අවසානයේ සඳහන් වන්නේ මෙසේය.

“සද්ධම්මට්ඨිතිමිච්ඡන්තෝ - ධම්මසේන යතිස්සරෝ
ආකාසි පවරංචතං - සද්ධම්මරතනා වලිං” (ස.ර .11 හා.පි 863)

මෙම සඳහනට අනුව සද්ධර්මරත්නාවලිය නම් මහාර්ඝ ධර්ම ග්‍රන්ථය ධර්මසේන නම් මහා ස්ථවිර පාදයන් වහන්සේ නමක විසින් රචිතය. ධර්මය ඇසුපිරු තැන් ඇති, කීර්තිමත්, ධර්මය නිසා ම ධර්ම ද්වජයක් වැනි, වූ පුරුණ වන්ද්‍යා සේ ජෝතිමත් වූ ධර්මසේන නම් වූ යම් අති ප්‍රසිද්ධ වූ ස්ථවිර වහන්සේ කෙනෙකු වූ, ද ඒ බොහෝ කලක් දමනය කළ ඉදුරන් ඇති ත්‍රිපිටක ධර වූ, සජ්ජනයන් විසින් සම්භාවිත වූ, උන්වහන්සේ විසින් සද්ධර්ම වංසයෙන් උද්භව වූ, මෙම රත්නාවලි ග්‍රන්ථය ලියන ලදී. යනුවෙන් ඉහත දැක්වූ ගාථාවට අනතුරුව එන තවත් ගාථාවකින් කියැවේ.

“ධම්මස්සේනවතොච්චා යසවතො ධම්මේන ධර්මද්ධපෝ පුණ්ණීන්ද්‍රජ්ජති ධම්මසේන ඉතියො ථෙරෝ මහාවිස්සුතො ජේතංසෝ සුචිරං තිපෙටකධරො සාධුති සම්භාවිතො සෙනසාරතනාවලිචිරචිතාසද්ධම්මවංසුබ්භවා”
(ස.ර.11හා.863)

මෙයින් මෙම කතුහිමියන් වහන්සේ සුපේශල ශික්ෂාකාමී ධර්මධර උන්තමයෙකු ලෙස එදා සියලු දෙනා අතර ප්‍රසිද්ධව සිටිබව පෙනේ. විහාරාධිපති තනතුරක් පවා නොදැරූ මහාස්ථවිර නමක් ලෙස සිටිමින් සද්ධර්මයෙහි ම පැවැත්ම පතනබව පමණක් සඳහන් කිරීම උන්වහන්සේගේ නිහතමානයටත් අල්පේච්ඡතාවයටත් ධර්මානුකූල දිවිපෙවෙතටත් අතිශයින් ගැලපෙනුයි සිතේ. උන්වහන්සේට ආත්ම වර්ණනය නොරිසි වූ සේය. ඉහත දෙවැනිව දැක්වූ ගාථාවක ද උන්වහන්සේ ගැන දැනසිටි වෙනත් කෙනෙකු විසින් එක්කරන ලද්දක් විය හැකිය. ධර්මසේන ස්වාමිපාදයන් පිළිබඳ තොරතුරු වංශකතා ආදියෙහි පවා ඇතුලත්ව නැත. ඒ තරමට උන්වහන්සේගේ වර්තය අප්‍රකටව පවත්වා ගෙන සිටීමට නිහතමානි වී ඇත. උන්වහන්සේ රාජ සේවා සමඟ සම්බන්ධ නොවී ජනතාව සමඟ ජීවත් වූණු නිහඬව ධාර්මික ජීවිතයක් ගතකරමින් පොදුජනයාට අකුසලින් දුරුව කුසලිහි හැසිරෙමින්, ධාර්මිකව ජීවත්වෙන්නටම නිරන්තරයෙන් උපදෙස් දුන්, බහුජන හිතසුව පිණිස ධර්ම වාර්තාවෙහි හැසිරුණු යතිවරයාණ කෙනෙක් ම වූහ. කෙසේ වෙතත් නිකාය සංග්‍රහයෙහි දැක්වෙන සිංහල ගත්කරුවන්ගේ නාමාවලියෙහි “ශ්‍රේෂ්ඨ සිද්ධාර්ථය, සාහිත්‍යය, විල්ගම්මුලය, අනුරුද්ධය, දිපංකරය, මයුරපාදය, ධර්මසේනය, යනාදී ස්ථවිරයන් හා ශුරපාදය.... යනාදී... නොයෙක් ධර්ම ව්‍යාඛ්‍යාන ඉපැදූහ”..... යනුවෙන් සඳහන් වන තැන ධර්මසේන නාමය වනාහි සද්ධර්මරත්නාවලි කතුහිමියන්ගේ විය හැකියයි යනු බොහෝ උගතුන්ගේ සාමාන්‍ය පිළිගැනීමයි.

පුජාවලිකතු මයුරපාද පරිවේණාධිපති බුද්ධපුත්‍ර හිමියන් මයුරපාද යන්නෙන් ගැනේනම්, ඊළඟට සඳහන් වන ධර්මසේන නාමය සද්ධර්ම රත්නාවලි කතු ධර්මසේන හිමියන් සඳහාම යෙදුනක් විය හැකි අතර දෙදෙනාම සමකාලීනයන් ද විය හැකිය. එනම් දඹදෙණි රාජධානි සමයෙහි විසූ ග්‍රන්ථ හිමිකරුවන් දෙදෙනෙකු ලෙස පිළිගැනීමට එය සාධක කොට ගත හැක. බුද්ධ පුත්‍ර හිමියන් අනුරාධපුරයෙහි මයුරපාද පිරිවෙණෙහි අධිපති වූ අතර ධර්මසේන හිමියන් ද එම පිරිවෙණෙහිම හෝ මහා විහාර පිරිවෙණෙහි හෝ විසූ බව අනුමාන කළ හැකිය. සක්දෙව්දගේ වස්තුව (ස.ර.11හා පිටු 720-722) කථාවෙහි මහාවිහාරය හා ලෝවාමහපාය සඳහන් කිරීමට පෙළඹීම ද මීට බාහිර සාක්ෂිකොට ගත හැකිද වෙයි. සද්ධර්ම රත්නාවලියේ යොදා තිබෙන කරවන්ට, සරහන්තට, සන්තිඳුවන්තට, වැදපියන්තට දිපියන්තට, අසාපියන්තට, හට නොගන්තට, ගෙවන්තට, වැනි අපර ක්‍රියා රූප රජරට, මායාරට භාවිතයට බෙහෙවින් සම්ප හෝ සමානවීම ද තවත් සාක්ෂියකි. තවද මෙහි යොදා ඇති

- වයිති (සායම්. සන්කෝරලයේ ඇතුළු ප්‍රදේශවල පවතී.)
- දියලුණුව (අමුඩ ගැසීමට ඉණේ බඳින ලුණුව)
- බෙට් (වසුරු)
- මාළුව (ව්‍යංජන)
- විලිලප්පා (හිර)
- බිඩලු (කෙසෙල්පට්ට)
- පුයා (සැරව)
- බිම්තැගීම (පලමු හිය)
- දෙසි (දෙවන සිසෑම)
- තුන්සි (තුන්වන සිසෑම)
- ඉස්තන්තෙමියයුතුය (වී වපුරා අලුත පැල වූ ගොයමට පලමුව වතුර හැර වීම)
- පෝරු ගෑ යුතුය (සමතලාකිරීම)
- හිපිතැලි/හිපතැලි (ගොයම් කැපීමෙන් පසුව කුඹුරේ ඉතිරිවන ගොයම් ගස්වල මූල කොටස)
- මැඩ (පාගතවා)
- කෙමන (මසුන් ඇල්ලීමට ගන්නා උපකරණයක්)
- බන්උලක් (බන් ඇටයක්)
- බැලමේ (කුලියට මෙහෙ කිරීම)
- බැලයන් (කුලියට මෙහෙ කරන්නන්)
- හැදිපත් (ඇඳ වියල්)
- මෝල්කොටලා (වී කොටලා)
- උයින් (ඔවුහුන්/මේන්)
- උට්ටාල් (කරදර)
- සේලණියන්ට (ලෝලියට)
- කුඵඳුල් (පලමුවැනි)
- අඩ කුඵඳුල්ලක් (අතට අසුවන කොටසෙන් භාගයක්)
- හඳනා (අඳිනුලබන)
- හබසා (අබවිතර)
- ගිනිහල්ගෙට (කුස්සිය)
- තොරුවක් (ඔරුවක්)
- මුට (මොහුට)
- මේයට (සේවාටට)
- බොටුව (බෙල්ල)
- පිටිමූල (පිටෙහි මූල/තුනටිය)

වැනි ඇතුළු වචන ද මෙහි ලා සැලකිය හැකිය ඒ අනුව රජරට හෝ ඊට යාබද මායා රටෙහි විසූ පොදුජන හිතකාමී, සුපේශල ශික්ෂාකාමී ධර්මධර ධර්මදේශකයාණ වරයෙකු වූ මහතෙරුන් වහන්සේ කෙනෙකු වශයෙන් සැලකීම යුක්ති යුක්ත වේ.

සද්ධර්ම රත්නාවලියට ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය වී ඇත්තේ හඳන්තාවරිය බුද්ධඝෝස තෙරවර විරචිත ධම්මපදවිඨකථා නම් වූ ධම්මපද පාලියට ලියූ පාලි අවිඨකථාවයි. එම ධම්ම පදවිඨ කථාවෙහි එන සියලුම කථා වස්තු විස්තර වර්ණනා අඩු වැඩි වශයෙන් ඇතුළත් කරමින් සද්ධර්ම රත්නාවලියෙහි සිංහලයට නගා ඇත. එසේම ධම්ම පදවිඨ කතාවෙන් බැහැර වෙනත් මූලාශ්‍ර ඇසුරෙන් පරිවර්තනය කර මෙහි ඇතුළත් කර ඇති එදා බොද්ධයන් අතර ජනප්‍රියව පැවති හෝ ඔවුන් විසින් දත යුතු යයි ධර්මසේන හිමියන් සිතු කථාවස්තු කිපයක් ද වෙයි.

“යම් කෙනෙක් නුවණ මඳවත් කුශලච්ඡන්දය ඇතිව ධර්මාභියෝගයට උපදෙස් ලදින් බණ දැන පින්කම් හි හැසිර තිවත් සාදාගනිත් නම් එසේ වූ සත් පුරුපයන්ට වැඩ සඳහා සද්ධර්මරත්නාවලිය නම් වූ ප්‍රබන්ධයක් කරමි හ.(පි.2)

“සද්ධර්ම රත්නාවලි නැමැති බෙහෙදිත් මෝහ නැමැති පටලය නැතිකොට නුවණැස අඳුරු හැර කුසල් මාවතට බැස නිවන් පුරයට සුවයෙන් යා යුතු.(පි.2)

“අකුසලින් දුරුව වසන්තවුන්.....තම තමා සිත්සතන් ම හික්මවීම යහපත”.

“වක්ඛුපාල මහතෙරුන් වහන්සේගේ වස්තුවෙහි පටන් නිවන් මහවත්ව සිටිනා තුන්සියයක් වත් නැමැති මහල් සැරහීමෙන් නිවන් පුර වදන වුන් අතුර සැතපෙන්නට සද්ධර්ම රත්නාවලි නැමැති ශාලාව සරහමු”(පි.2)

යනාදි වශයෙන් ධර්මසේන හිමියන් ග්‍රන්ථය කිරීමේහි පරම පවිත්‍ර උත්තම අධ්‍යාසය පැහැදිලිව දක්වා තම පුහුදුන් ශ්‍රෝතෘ හෝ පාඨක ජනතාවගේ මූලික දැනුමත් හක්කියත් වර්ධනය සඳහා එකී කථා වස්තු දැක්වීමට පුර්වයෙන් ආමුඛයක් වශයෙන් යොදා ඇති සුවිසි විවරණ කථාන් (පි.18-24) ජාතකට්ඨ කතාවෙහි නිධාන කතාවන් “මධුරත්ත විලාසිනී” නම් බුද්ධ වංසට්ඨ කතාවන් ඇසුරු කර ඉදිරිපත් කළ හ.

සද්ධර්ම රත්නාවලිය දෙස බලන විට ධර්මසේන හිමියන් ධම්මපදට්ඨ කතාව පමණක් නොව බෞද්ධයන් ද දැනසිටිය යුතු යයි ද ඔවුන්ට ප්‍රයෝජනවත් වෙනැයි ද සිතූ වෙනත් බොහෝ අට්ඨකතාදියෙහි දක්නට ලැබෙන කතාවස්තු ද තොරතුරු ද මෙහි ඇතුළත් කර ඇත.

පොදු වශයෙන් සලකන විට ධම්ම පදට්ඨ කතාවෙන් හා ඊට බැහැරින් ද කරුණු ගෙන ධර්මසේන හිමියන් කථාවස්තු තුන්සියයකට අධික සංඛ්‍යාවක් සද්ධර්ම රත්නාවලියෙහි ඇතුළත් කර ඇති බව කිව යුතුය.සද්ධර්ම රත්නාවලිය ප්‍රධාන වශයෙන් ධම්මපදට්ඨ කතාවන් එසේ වෙනත් අට්ඨ කතා හා මිලින්ද ප්‍රශ්නය ආදියත් ඇසුරු කළ පරිවර්තන කෘතියක් බව පෙනී යන වග මේ හා සම්බන්ධ මූලාශ්‍ර අනුව පිළිගත හැක.එහෙත් මෙම පරිවර්තන ක්‍රමය හෝ ස්වරූපය එකාකාර නොවන බවද විශේෂ අවධානයට ලක් විය යුතුය.

“පාලික්‍රමය හැර අර්ථ පමණක් ගෙන අප කලා වූ ප්‍රභන්ධයෙහි ක්‍රමවිලංඝනාදී වූ අඩු වැඩි ඇතත් එයනොසලකා”.. (ස.ර.1.හා.පි.2) දැක්වීමෙන් මෙය හුදු පදානුගත පරිවර්තනයක් නොවන බව ඒ ඒ කථා වස්තු දැක්වීමේ දී ද පාලික්‍රමයෙහි යම් යම් වෙනස්කම් කර ඇති බවත් අදහස් කෙරෙයි. ධම්ම පදට්ඨ කථාවේ කථාවස්තු අතරට වෙනත් තැන්වලින් ගත් කථා ඇතුළත් කිරීම අවසාන කථාවෙහි ගෞතම බුදුන්ගේ සිට දිපංකර බුදුන්ගෙක් අග සිට මූලට යන ක්‍රමයෙන් සුවිසි බුදුන් වහන්සේලා පිළිබඳව තොරතුරු ඇතුළත් කිරීම ආදී කරුණු සලකා බලන විට පරිවර්තනයකට වඩා ළං වන්නේ අනුවර්තනයකට යි. ඇතැම් තැනක යම් යම් කරුණු එක්කරමින් උපමා පිරුළු මාලා වශයෙන් ඇතුළත් කරමින් කළ විස්තෘත වර්ණනා පවතින අතර තවත් තැනක සාරාංශ කර දැක්වූ වර්ණනා ද පවතී.එසේම ඇතැම් තැනක හුදු පරිවර්තන ස්වරූප වර්ණනා ද දක්නට ලැබේ.මේ බව “ඇතැම් තැනක ශබ්දානුච්චාද ලක්ෂණත් තවත් තැනක හවානුච්චාද ලක්ෂණත් වෙනත් තැනක ජායානුච්චාද ලක්ෂණත් දැක්ක හැකිය.” යනුවෙන් දෙගම්මැද සුමනජෝති හිමියෝ දක්වති.ඇතැම් තැනක පාලියෙහි දැක්වෙන ප්‍රමාණයට වඩා විස්තර ඉදිරිපත් කරනු ලබන ආකාරය දැකිය හැකිය.මෙයට හොඳම නිදසුනක් ලෙස රත්නාවලියේ ථුල්ලතිස්ස කථාව දැක්විය හැකිය.(ධම්ම පදට්ඨ කථා 1හා.පි.2)අවස්ථාවට සුදුසු පරිදි කථාව මනාව ගෙහීමට බැහැරින් උපමා හා අතිරේක තොරතුරු එක්කරගෙන තිබෙන බව පැහැදිලි වේ.

පාලික්‍රමය හැර අර්ථ පමණක් ගෙන කලා වූ ප්‍රභන්ධයෙහි (පි.2) යනුවෙන් සඳහන් වෙනත් බොහෝ කථාවලදී පාලික්‍රමය ම සිංහලට නැගීමේදීත් ඉතුරුව පවතී.ඇතැම් තැනක උපමා පිරුළු ආගන්තුක කරුණු ඇතුළත් කෙරෙන්න එසේ නොව පදානුපදික සේ පෙනෙන පරිවර්තන රටාවක්ද අවශ්‍යවන තිබෙන බවද සැලකිය යුතුය.මෙම කරුණු සලකා බලන විට සද්ධර්ම රත්නාවලියෙහි එකාකාර වූ පරිවර්තන රටාවක් හමුනොවන බව සඳහන් කළ යුතුය.වරෙක පරිවර්තන ක්‍රමයමත්.තවත් වරෙක අනුවර්තන ක්‍රමයත් මෙයින් හමුවේ. සද්ධර්ම රත්නාවලියේ භාෂාව කෘතීම එකක් නොව ප්‍රායෝගික වූවක් බව ද මෙහිදී සඳහන්කිරීම යුක්තියක් වේ. බණකථා අසන සාමාන්‍ය ජනතාවට වඩාත් සම්ප බස්වහරක් මෙහි දැකිය හැකිය.මෙහි තිබෙන කාව්‍යමය ගුණය කාගේත් රුවියට පාත්‍රවූවකි.සද්ධර්ම රත්නාවලිය බණ දහම කියාදීම සඳහා ලියන ලද්දකි. එසේ වුවත් ඉස්මතු වන කථා රසය ආස්වාදජනකය. මෙවැනි වින්දනයක් ලබාදෙනු වස් ධර්මසේන හිමියන් නිපද වූ නවකතා කලාව ඉවහල් විය.එය කෙබඳු එකක් දැයි මාර්චින් වික්‍රමසිංහ මහතා සිංහල සාහිත්‍යයේ නැගීම නම් කෘතියෙහි මැනවින් සඳහන් කරයි.

“සද්ධර්ම රත්නාවලියෙහි බෙහෙවින්ම දක්නට ලැබෙන්නේ ගැමියන් පිළිබඳ කතාය. එවැනි ප්‍රවෘත්ති වස්තූකොටගෙන රචනා කරන ගද්‍යයට ඉතාම උචිත රීතිය කුමක්ද? ගැමිජීවිතයේ තොරතුරු ද ගැමිබස හා ව්‍යවහාරයන්ද සංකලනයෙන් සකස්කොට ගත් රීතියකි.”

අනතුරුව අනෙක් ගද්‍ය රචකයන් සමග ධර්මසේන හිමියන් පිළිබඳ විස්තරයක් කරන වික්‍රමසිංහ මහතා මෙසේද කියයි.

“කවි ලැකිය මහත් කොට සැලකූ සිංහල ග්‍රන්ථකාරයෝ ලෙවිලැකිය නොසැලකූහ. එහෙයින් සිංහල ගද්‍යයෙහි පමණක් නොව පද්‍යයෙහි ලෙවිලැකියෙන් ගත් තොරතුර හිටවිය. සංස්කෘත කවිලැකියට වහල් වූ සිංහල කවීහු ලංකාවේ වට පිටාව තුදුටු අන්ධයෝ වූ හ’ ලංකාවේ සමාජ තතුපවා සිංහල කාව්‍යයෙහි පිළිබිඹු වන්නේ ඉතා කලාතුරකිනි. ධර්මසේන හිමියෝ කවි ලැකියෙන් පෝෂණය වූ කවිත්වයක් ඇත්තෙක් වූහ. එහෙයින් උන්වහන්සේගේ සද්ධර්ම රත්නාවලිය ලංකාවේ වටපිටාව හා සමාජතතු මඳවශයෙන් වුවද පිළිබිඹු කරන කැඩපතක් විය. ගැමියන්ගේ බස හා ප්‍රස්තාව පිරුළු සද්ධර්ම රත්නාවලියෙහි සුලභය. ලංකාවේ එකල පැවති සිරිත් විරිත් ශිල්ප ශාස්ත්‍ර යනාදිය පිළිබඳ තොරතුරු සද්ධර්ම රත්නාවලියෙහි ඇතැම් වර්ණනයන් සඳහා ධර්මසේන හිමියෝ වහල් කොට ගත්හ”

මෙකී විග්‍රහයෙන් ධර්මසේන හිමියන් රත්නාවලියේදී අදාල කරගත් කතා කලාව පිළිබඳ යම් වැටහීමක් අපට ලබාගත හැකිය.

සිංහල ගද්‍ය සාහිත්‍ය ආරම්භ වන්නේ ධර්ම ප්‍රදීපිකාවෙන් හෝ අමාවතුරෙහි. එසේ නම් සිංහල කතා කලාව ආරම්භ වන්නේ පාලි රීතියෙනි. මන්ද: යත් මෙම කෘති දෙකම පාලි රීතියට අනුව ලියැවී ඇති නිසාය. පාලි පාඨකයනට උචිත වූ සිංහල පද යොදාගැනීමෙන් පාලි රීතිය නිපදවා ගනු ලැබිණි. එය වර්ණනා බාහුලයෙන් තොරය. ඒ නිසාම සාධෝපවත් බස් වහරක්ද නොමැත. බුන්සරණ මෙයට වඩා වෙනස්ය. එය විවිභ වර්ණනාවන්ගෙන් හා සාධෝපවත් බස් වහරකින් ද යුක්තය. අසන්නා තුළ භාවමෝහනය වන ආකාරයට එහි බස යොදාගැනීම විශේෂත්වයකි. අර්ථ රසයට වඩා ශබ්ද රසයට මුල්තැනක් දුන් මෙය සකුරිතිය ලෙස හැඳින්වීම සාවද්‍ය නොවේ. සද්ධර්ම රත්නාවලිය පාලි රීතියටත් සකු රීතියටත් වඩා වෙනස් මහක් ගත් කෘතියකි. එහි රීතිය නම්කල හැක්කේ දේශීය රීතිය වශයෙනි. සද්ධර්ම රත්නාවලිය නගරයේ ද ගමේ ද රාජසභාවේ මෙන්ම කුඹුරේ ද තතු මැනවින් දත් ධර්මදේශකයාණ් කෙනෙකු ගේ කතා එකතුවකි. මේ නිසා එහි කතා කලාව වියත් වහරත් බැවැහර බසත් සුසංයෝගයෙන් නිපන් ධර්මදේශන ශෛලියයි.

ගුරුළුගෝමීන්ගේ අමාවතුර බුද්ධිමතුන්ට පමණක් ගෝවර වන්නා වූ කෘතියකි. එය ලිවීම සඳහා උපයෝගී කරගෙන ඇත්තේ ද බුද්ධි ගෝවර කතා කලාවකි. එහෙත් සද්ධර්ම රත්නාවලිය ලියා ඇත්තේ පොදුජනතාවගේ හදවතට ගෝවර වන්නා වූ කතාකලාවකිනි. එහි ලක්ෂණය නම් පොදු ජනතාවගේ හදවතට ගෝවර වන්නා වූ දේ ඔවුන් දන්නා කියන පරිසරයකට ගෙන ඔවුන්ට වැටහෙන බසකින් කීමය. එම නිසා සද්ධර්ම රත්නාවලියේ ඇත්තේ ධර්ම ශාස්ත්‍රීය කරුණු වලට වඩා කුසලා කුසලා විපාක බුද්ධාදී මහරහතන් වහන්සේලාගේ ගුණ ආදී සාමාන්‍ය ජනතාවගේ සන්නාතගත ආගමික වින්තාවන්ය. යම් දෘෂ්ටාන්තයකින් මේ අදහස් දැක්වීමේ දී එහි හරය වටහා ගැනීම අපහසු වන්නට පුළුවන. ඒ නිසා ධර්මසේන හිමියෝ ඊට උපක්‍රම කීපයක් භාවිතා කරති. එකක් නම් කිසියම් කථා වස්තුවක් දැක්වීමේ දී එහි අරමුණ පලමු කොට දැක්වීමයි. කිසාගෝතමී වහන්දැගේ වස්තුව ආරම්භ වන්නේ මෙසේය.

“තවද කවරේටත් ණුවන ම පිහිට වන නියාව හඟවන්නට කිසාගෝතමී වහන්දැගේ වස්තුව දක්වමු....”

මෙම කතාවස්තුව අවසානයේ ඉන් උගත යුතු පාඩම ද මෙසේ දක්වයි.

“එහෙයින් සත් පුරුපයන් විසින් ශරීර පෘෂ්ඨය නැතත් චිත්ත පෘෂ්ඨය ඇතිව අකුසලින් දුරුව කුසල් හි පිහිටා ගුණ පෘෂ්ඨය එවා ගත යුතු..”

ධර්මයට අදාල ගැඹුරු සංකල්පයක් විස්තර කළ යුතු තැන් වලදී සාමාන්‍ය ජනතාව දන්නා හඳුනන පරිසරය මුල්කොට ගෙන ඒවා විස්තර කිරීම ධර්මසේන හිමියන් අනුගමනය කළ තවත් උපක්‍රමයකි. මේ නිසා මනුෂ්‍ය ජීවිතය පමණක් නොව සත්ව හා ශාක ලෝකය ද උන්වහන්සේ ඉවහල් කොට ගනිති.

එබැවින් ධර්ම පද්ධතියකතාව කියැවීමෙන් නොලද අවබෝධයක් සද්ධර්ම රත්නාවලිය කියැවීමෙන් කෙනෙකුට ලැබිය හැකිය. ජීවිතයේ ඇති නිසරු බව කීම සඳහා පුතිගත්ත නිසස තෙරුන්ගේ වස්තුවේ දී ධර්මසේන හිමියන් යොදා ගන්නේ කැලැවකට වැදුණු මිනිසුන් දඩුපත් කපා ගන්නා ආකාරය නිරීක්ෂණය කොට ලබාගත් දැනුමයි. තමා කථා

කියන්නේ සාමාන්‍ය ගැමි ජනතාවට බව දන්නා උන්වහන්සේ ඔවුන්ට හුරු පුරුදු පරිසරයන් ඔවුන්ගේ හැසිරීම් වත්පිළිවෙත්, වාරිත වාරිත පාදක කරගනිමින් දැනුම වින්දනය හා අවබෝධය ලබාදෙන්නේ පූර්ව කුසලතාවයකින්ය.

ඇතැම් අවස්ථාවකදී ධර්මසේන හිමියන් පරිසරය සිය කතාවට බද්ධ කර ගන්නේ ඉතා සියුම් ලෙසය .මේ අතින් රත්නාවලියේ ඇතැම් කතාවක් නූතන කෙටි කතාවකට වුවත් සමාන කළ හැකිය. මේ තිසා මෙම කතාවල ඇත්තේ සදාකාලික අගයකි. මේවායේ අගය කිසිම කාලයක පිරිහෙන්නේ නැත. මෙහි කතා සර්වකාලීනය, සර්වසාධාරණය, සර්වභෞමිකය.

සද්ධර්මරත්නාවලී කතුවරයාගේ කතා කලාවේ ප්‍රධානතම ලක්‍ෂණය ලෙස බොහෝ දෙනා දකින්නේ උපමා යෙදීමේ ශුරකමයි. මෙම ශුරකම ධර්මසේන හිමියන්ගේ අනන්‍යතාවය ප්‍රකාශ කෙරෙන ලක්‍ෂණය ද වේ.සිංහලයේ වෙනත්කිසිම ග්‍රන්ථයක නොදක්නා ලැබෙන උපමා සමුදායක් මේ ග්‍රන්ථයේ දක්නට ලැබේ. ඒවා එකම තරාතිරමකට හෝ එක් වර්ගයකට වෙන් කළ නොහැකි තරමට පුළුල් ක්ෂේත්‍රයක් පුරා පවති ඒවා කොටස් කීපයකට වර්ග කළ හැකිය.

- 1 පැරණි සාහිත්‍යයේ භාවිත වූ සහ කතුවරයා විසින් ම නිර්මාණය කරන ලද නව උපමා
- 2 මිනිස් හෝසත්ව ජීවිත ආශ්‍රිත උපමා
- 3 මිත්‍යා විස්වාස , ඇදහිලි, හා කල්පිත කතා ඇසුරු කොට ගත් උපමා
- 4 වාක්‍යාලංකාරයට හෝ අරුත් පැහැදිලි කිරීම සඳහා යෙදුණු උපමා
- 5 වර්ත නිරූපණය, උපහාසය, හා භාසා සඳහා යෙදුණු උපමා
- 6 එකක් හෝ වැඩි සංඛ්‍යාවක් වශයෙන් භාවිත කරන ලද උපමා

ඔබට විභාගයට නියමිත කථා හතරේ ඉහත කී සියලු වර්ගවලට අයත් උපමාවන් දැකිය නොහැකිය. සාමාන්‍යයෙන් එම කතාවල උපමා යොදාගෙන ඇත්තේ ඉතා අඩුවෙනි ඔබට නියමිත කතා හතරට අමතරව මට්ටකුණ්ඩලී වස්තුව කියවා බලන්න. යට කී ආකාරයේ උපමා රඳසක් අපට සොයා ගත හැකිය.නියමිත කතා හතරේ කතුවරයාගේ අලුත් උපමා කීපයක් දැකිය හැකිය.

- "වේයන් කෑ පරඩල් පතක් මෙන්"
- "මඩක තිබූ මැණිකක් මෙන් "
- "මහ යෙමින් සිටිය දී මහ කොයි දැයි තමන් ම විචාරන්නා සේ "
- "ශ්‍රී යනන් ගබඩාවක රූපත්ව පාටෝපයට සිරගෙයක ලූවා සේ "
- "ඇවිලෙන පහන ම පෙවූ අතට සම්බ වූ ආයුධයක් මෙන් "

පුනිගන්තනිස්ස තෙරුන් වහන්සේ සැරව පිරණ බිබිලි සහිත රෝගයකට ගොදුරුව අසාධ්‍ය වෙයි. කල් යාමෙන් මේ සැරව බිබිලි පුපුරා ගොස් සිදුරු ඇතිවීණි. දිරාගිය සිරුරෙහි සිදුරු සහිත සම ධර්මසේන හිමියන් උපමාවට ගන්නේ වේයන් කෑ පරඩල් ලෙසිනි. ජීව ශරීරය අජීව පරඩල් පතක් සේ ගැනීමෙන් මරණාසන්න මොහොතේ සිටින තෙරුන්ගේ අබල දුබල තත්වය කියාපාන්නකි. මෙහි යොදාගත් උපමා ගැමි සමාජයෙන් ලද දැනුමෙන් තෝරා ගන්නකි. පරඩල් අපි කවුරුන් දන්නා දෙයකි.ඒවා සුළඟට වැනෙනවා මෙන් තෙරුන්ගේ ශරීරයද එහෙ මෙහෙ වැනෙන බවක් මෙයින් මොනවට කියයි. කුණු සැරව වලින් පිරී තිබෙන තෙරුන්ගේ සන්නාත ගත කුසලයේ මහිමය දක්වන්නේ මඩක ඇති මැණිකකට උපමා කිරීමෙනි. මඩක තිබුණත් මැණිකක අගය ඉස්මතු වන්නා සේ ශරීරය මඩගොඩක් මෙන් කුණුවගියත් රහත් බව ලැබීමට නිසි පිනෙහි උතුම් බව ඉන් ධ්වනිත වේ.

ධම්මපදවිඨ කතාවෙහි හෝ කතා තෝරාගනු ලැබූ අනෙක් මූලාශ්‍රයක හෝ තිබෙන කතාව බොහෝ දුරට පරිවර්තනය කර ඇතත් ඒ කතා වස්තුව රසවත්ව ශ්‍රාවක සිත් ඇද බැඳ ගන්නා පරිදි ඉදිරිපත් කිරීමේදී උපමා පිරුළු ආදිය ප්‍රයෝජනයට ගැනීම ඉහත සඳහන් කලා මෙන් සද්ධර්ම රත්නාවලියේ රචනා විලාසය යි.

මට්ටමකින්දිලි කතාවක්වේ පාලි අට්ඨ කතාවේ හමු නොවන උපමා පිරුළු ආදී විශේෂ භාවිත විශාල සංඛ්‍යාවක් යොදා තිබේ. මෙම කතාවස්තුව තුළ එබඳු යෙදුම් හැටකට වැඩි ගණනක් ඇත. මින් බොහෝ උපමාදිය වෙනත් පාලි අට්ඨකතා වල එන ඒවාට සසඳා බැලූවොත් පෙනියයි. කෙසේ වෙතත් සිංහල සමාජය වටපිටාව නිරීක්ෂණයෙන් යොදාගත් උපමා පිරුළු ආදිය ද මේ අතර වෙයි එහෙත් මේ සියල්ලම ධර්මසේන හිමියන්ගේ ම නිර්මාණ නොවන බවද සඳහන් කළ යුතුය. වෙනත් පාලි අට්ඨකතාවල සිය දහස් ගණන් උපමා යොදා තිබෙන බව පෙනියන අතර ඒවා ඇසුරුකර ගෙන සාදාගත් උපමා රුසක් සඳුසු නැත සුදුසු ලෙස යොදා තිබීම සඳ්ධර්ම රත්නාවලියේ විශේෂත්වය බව සඳහන් කිරීම වටී. කෙසේ වෙතත් මේ විශාල වශයෙන් යොදා ඇති උපමා හා පිරුළු ආදිය මගින් ද ලාංකික බෞද්ධ සමාජ වටපිටාව ගැන මෙන්ම භාරතීය බෞද්ධ සමාජය හා වටපිටාව ගැනද බොහෝ කරුණු උගත හැකි බව කිව යුතුය. උපමා භාවිතයෙන් මෙන්ම අනුප්‍රාස රස සහිත වදන් බහුලව යෙදීමෙන් ද වාක්‍යකට අලංකායක් මෙන්ම ම ප්‍රාණතවත් බවක්ද ඇතිකළ හැකිය. අනුප්‍රාසය යනු එකම ශබ්ද සහිත අකුරු නැවත නැවත යෙදීමෙන් නැගෙන ශබ්ද රසයයි. මෙය බෙහෙවින් යොදාගන්නේ පද්‍යයේ ය පද්‍යයට මෙන්ම ගද්‍යයට ද උචිත නැත සමාන හඬ යෙදෙන පද යෙදීමෙන් අමුතු ජීවයක් ලබාදීමට පුළුවන. ධර්මසේන හිමියන් පදයක ශබ්දය පමණක් නොව අර්ථය ද සලකා යොදා ඇති අනුප්‍රාස බොහෝමයක් අපට නියමිත කතා හතරෙන් සොයා ගැනීමට පුළුවන. එම තැන් කිපයක් මෙසේ ය.

- “මරණින් මුත් පිලියමින් අසාද්‍ය”
- “උයින් උන්ගේ බසුන් මිහිරි හෙයින් ලා ලු බත් ඊටත් වඩා මිහිරි හෙයින්”
- “කින්ද කුමක්ද යන බසක් විවරකුන්”
- “ශරීර පුෂ්ටිය නැතත් චිත්ත පුෂ්ටිය ඇතිව”
- “ඇඟිත් කුණු උවත් රහත් වන්නට නිසි පිතක් කුණු නොවන”

සඳ්ධර්ම රත්නාවලියේ දක්නට ලැබෙන තවත් විශේෂ ලක්ෂණයක් නම් එහි භාවිත භාෂාවේ අපූර්වත්වයයි. අපූර්වත්වය යනු පෙර නොවූ විරූ යන්නයි. සඳ්ධර්ම රත්නාවලි කතුවරයා තම ග්‍රන්ථය ලිවීමේදී යොදා ගන්නා භාෂාව ව්‍යංජනා ශක්තියෙන් යුතු භාෂාවකි. ගුරුළුගොමින් ව්‍යංජනා ශක්තියෙන් අඩු බසක් යොදා ගත් අතර විද්‍යාවකු වර්තීන් වාග්බාහුලයෙන් යුතු සාධම්බර බසක් භාවිතා කළේ ය. මේ දෙකම සාහිත්‍ය කරණයට උචිත නොවේ. පද්‍යයට මෙන්ම ගද්‍යයට උචිත බස අර්ථ ව්‍යක්තියෙන් යුත් සංකල්ප රූප මවන බසකි. රත්නාවලි කතුවරයාගේ කවිත්වය ප්‍රකට කරන එවැනි තැන් මෙම ග්‍රන්ථයේ සුලභය.

- “නුවණ නම් ඇතිවන්නා පලාගෙන කන්ට නොව ප්‍රයෝජන නිසා වූට”
- “පිහිටක් නැතිව මඤ්චපරායතව හොත් සේක්”
- “ශරීරය අති දුර්වල හෙයින් නමින් කිසාගෝනම් වූවත් පණින් දුර්වල නොවන”
- “පුත්‍ර ස්තේනය නැමැති ලෙඩක් යන්නම් විතරක් තබා සන්තූණ”
- “බන්කාලා කෑ බතින්ම ආදිවේගය නැතිව”
- “ප්‍රේම මූලික වූ ශෝක සන්හිදෙන් සන්හිදෙන් ලයන් තදවිය”
- “රූපත්ව උපන්නට පාටෝපයට.....”

සඳ්ධර්මරත්නාවලියේ භාෂාව ගැමියන් සඳහා සුදුසු ම භාෂාවකි. ඊට හේතුව වන්නේ මෙය ගැමියන් සඳහා ලියන ලද ග්‍රන්ථයක් වීමයි. ගැමියන් සඳහා සුදුසුම භාෂාව වන්නේ ගැමිභාෂාවයි. අභිධර්මය තේරුම් කරන හෝ කාව්‍යාලංකාරයන්ගෙන් අනුභව භාෂාවක් ඊට උචිත නැත. සාමාන්‍ය ජනාවගේ දුක් දොමනස් ප්‍රකාශ කිරීමට ගැමි ව්‍යභාරයන් ගැමි බසත් මිස වෙන මහක් තිබිය නොහැක.

සඳ්ධර්මරත්නාවලිය ගැමියන් අතර ගෞරවාදරයට හා පුෂ්ටියත්වයට පාත්‍ර වූණු බණ පොතකි. කටුක සමාජයක් තුළ ගැමියන්ගේ නොයෙක් ජීවන ගැටලුමෙන් ම ජීවන ක්‍රමයන් මෙයින් ගම්‍යමානය. බුන්සරණෙහි එන කතාවස්තු පාලියෙන් සිංහලයට

නගර්දී විද්‍යාවකුටරිනින් දැක් වූ අසාමාන්‍ය කුශලතාවය වෙනත් කිසිම සම්භාව්‍ය ලේකබයෙකුගෙන් ප්‍රකට නොවේ. සද්ධර්මරත්නාවලිය නිර්මාණාත්මක ගුණයෙන් බුන්සරණට පසුබා සිටී. එහෙත් එය වෙනත් කරුණු නිසා සිංහල බණ කථා පොත් අතර අතිවිශිෂ්ට ස්ථානයක් හිමිකරගෙන ඇතිබව කිවහැකිය. පොදු ජනතාවට ඉතා පහසුවෙන් අවබෝධවෙන පරිදි බොහෝ දුරට සරළ සුගම භාෂාවකින් පොදුජන ජීවිතයෙන් පෝෂණය වූණු උපමා පිරුළුභාෂා භාවිතය ද යොදා ගනිමින් පොදුජන ජීවිතයට බොහෝ දුරට ගැලපෙන කතා වස්තු විශාල සංඛ්‍යාවක් ඉදිරිපත් කරමින් සම්පාදනය කරඇති මේ බණ පොත බණ කියන්නන් අතරත් අසන්නන් අතරත් ඉතා ජනප්‍රිය වූවකි. ඇතැම් තැනක එන ධර්ම කරුණු ඉතා ගැඹුරු වුවත් පොදුජන ජීවිතය ඇසුරු කොට ගොවිතැන, වෙදකම, වෙළඳාම, ගහකොළ, පුදපුජා, සිරිත් විරිත් සොහොනදහම ආදියෙන් උකහා ගත් දැණුමෙන් ගැමි ජීවිත තක්පලාවෙන් ලත් දැනුමෙන් උසුටාගෙන යෙදූ උපමා පිරුළු හා විවිධ විෂය කරුණු නිසා ඒ ගැඹුරු ධර්ම කොටස් ද එක්තරා දුරකට හෝ තේරුම් යන පරිද්දෙන් ඇතුලත් කරමින් රසවත් හරවත් බණකතා රැසක් සිංහල පාඨකයාට හා ශ්‍රාවකයාට දායාද කරදීමෙන් ධර්මසේන ශ්‍රී ස්ථවිර පාදයන්ගේ ශ්‍රී නාමය ද අමරණීයව පවතී.

ධම්මපදය කතාවෙහි හෝ කතාතෝරා ගනු ලැබූ අනෙක් මූලාශ්‍රයක හෝ තිබෙන කතාව බොහෝ දුරට පරිවර්තනයකර ඇතත් ඒ කතා වස්තුව රසවත්ව ශ්‍රාවක සිත් ඇද බැඳ තබාගන්නා පරිදි ඉදිරිපත් කිරීමේදී බොහෝ උපමා පිරුළු ආදිය ප්‍රයෝජනයට ගැනීම සද්ධර්මරත්නාවලියේ රචනා විලාසයයි. මට්ටකුණ්ඩලී කතා වස්තුවේ පාලි අට්ඨ කතාවේ හමු නොවන උපමා පිරුළු ආදී විශේෂ භාවිත විශාල සංඛ්‍යාවක් යොදා තිබේ. මෙම කතා වස්තුව තුළ එබඳු යෙදුම් හැටකට වැඩි ගණනක් ඇත. මින් බොහෝ උපමාදිය වෙනත් පාලි අට්ඨකතා වල එන ඒවා බව සසඳා බැලූවොත් පෙනී යයි. කෙසේ වෙතත් සිංහල සමාජය වටපිටාව නිරීක්ෂණයෙන් යොදා ගත් උපමා පිරුළු ආදියද මේ අතර වෙයි. එහෙත් මේ සියල්ලම ධර්මසේන හිමියන්ගේම නිර්මාණ නොවන බවද සඳහන් කළ යුතුය. වෙනත් පාලි අට්ඨකතාවල සියදහස් ගණන් උපමා යොදා තිබෙන බව පෙනී යන අතර ඒවා ඇසුරු කර ගෙන සාදා ගත් උපමා රැසක් සුදුසු තැන සුදුසු ලෙස යොදා තිබීම සද්ධර්ම රත්නාවලියේ විශේෂත්වය බව සඳහන් කිරීම වටී. කෙසේ වෙතත්මේ විශාල වශයෙන් යොදා ඇති උපමා හා පිරුළු ආදිය මහින්ද ලාංකික බෞද්ධ සමාජ වට පිටාව ගැන ද බොහෝ කරුණු උගත හැකිව පවතින බව කිව යුතුය.

සද්ධර්මරත්නාවලිය දැනුම් කෝෂ්ඨාගාරයකි.එහි එන ඇතැම් වර්ත පමණට වඩා අස්වාභාවිකය,අවිස්වසනීයය,එහෙත් එබඳු වර්ත වලින් උගන්වන වර්ත ගතිය, අදාල උපද්ශය, උත්කර්ෂයෙන් පාඨක ග්‍රහණයට යොමුකරවීම ඉතා උචිතය.ප්‍රයෝජනවත් ය.

කාලයත් සමඟ මිනිසාගේ ආකල්ප වෙනස්වී ඇත. විත්ත සන්තානය රාග, ද්වේෂ,මෝහ,ඊර්ෂ්‍යා,ආත්මාඵ්තය වැනි දුෂ්ට පාප ධර්මයෙන් ගිලන් ව ඇත. තරහකාරී බවෙන් වෙලි පැටලී ඇත.විද්‍යාව තාක්ෂණය ඉදිරියට යයි. එහෙත් එයින් ඉහත කී මනස් රෝගවලට පිළියම් නැත. රස තෘෂ්ණාවට දඹුවම් සෙයින්දෝ මාරාන්තික භයානක සමාජ රෝග හටගෙන ඇත.ලෝකයේ බලවතුන් නොයෙක් හේතූන් නිසා මානසෙන් උදම්ව තම බලය තහවුරුකර ගැනීමට එකිනෙකා හා තරඟ වැදී සිටින: ලෝකය කොයි මොහොතේ හෝ විනාශවී යාහැකි අවිනිස්චිත තත්වයකට පත්ව ඇත.මේවායින් බේරී විත්ත සමාධානයක් ඇතිකරන මඟක් තිබේ ද?. මඟක් තිබේ. මඟක් නැතැයි කිව නොහැකි. සෑම දෙයක් ම ඇති වීමට හේතුවක් ඇති. නම් ඒ හේතුව නැති කිරීම ම ඒ ප්‍රශ්නය නැති කිරීමේ මඟයි.ඊට මඟ ඇත අතිතයේ බුදුන්වහන්සේ වදාළහ. සද්ධර්මරත්නාවලියෙන් ද එක්තරාදුරකට ඒ මඟ හෙළිකර ඇත.ඒ උපදෙස් අනුව ක්‍රියාකරනොත් අදත් ඕනෑම කෙනෙකුට මානසික සුවය,අල්පේච්ඡතාවය,ලහාකර ගතහැකිය. මානව දයාව,කරුණාව වැනි මානව ගුණාංග,එබඳු සිත් තුළ උපදී. වෛරය, තෘෂ්ණාව, ඊර්ෂ්‍යාව ආත්මාර්ථකාමීත්වය, ඒ සිත්වල පහල නොවේ.

සද්ධර්ම රත්නාවලිය එදත් අදත් එක සේ වැදගත්කමක් දක්වන සිංහල සම්භාව්‍ය ගද්‍ය සාහිත්‍යයේ ඇති මුදුන් මල්කඩකි. මෙහි එන සෑම දෙයක්ම සර්වකාලීනය, සර්වසාධාරණය, සර්වභෞමිකය, සදාකල් අගය නොපිරිහෙන, අදත්, එදත්, සිංහල බෞද්ධ ජනතාව අතර ජනප්‍රියත්වයට හා ගෞරවාදරයට පාත්‍රවූණු අගය සදා අමරණීය වූණු, ග්‍රන්ථයක් ම බව නොකිට මනාය.

සැකසුම

සවිත්ද ශිරාත් මහගම
 ශාස්ත්‍රපති (කැලණිය විශ්ව විද්‍යාලය) ශාස්ත්‍රවේදී (ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලය)
 ජාතික ශික්ෂණ විද්‍යා ධීප්ලෝමා (හාපිටිගම් අධ්‍යාපන විද්‍යාපීඨය)

- උසස් පෙළ සිංහල කණ්ඩායම් පංති සඳහා විමසන්න
කුරුණෑගල අවට
දුරකථන-0375685635-0775142275